

СИНОНИМНИ ОТНОШЕНИЯ ПРИ НОВАТА ЛЕКСИКА В БЪЛГАРСКИ И ЧЕШКИ ЕЗИК^{*}

Сия Колковска, Диана Благоева

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. Л. АНДРЕЙЧИН“ ПРИ БАН
sia_btb@yahoo.com, d.blagoeva@ibl.bas.bg

БОЖАНА НИШЕВА

СЛАВЯНСКИ ИНСТИТУТ, ЧЕШКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
niseva@slu.cas.cz

SYNONYM RELATIONS IN THE NEW LEXIS IN BULGARIAN AND CZECH

SIA KOLKOVSKA, DIANA BLAGOEVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE *PROF. L. ANDREYCHIN*
BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
sia_btb@yahoo.com, d.blagoeva@ibl.bas.bg

BOZHANA NISHEVA

INSTITUTE OF SLAVIC STUDIES, CZECH ACADEMY OF SCIENCE
niseva@slu.cas.cz

The paper examines synonymous neologisms in Bulgarian and Czech. It discusses some specific features of synonymy as a part of the paradigmatic relations in neology. Moreover, it analyses the ways of creating synonymous neologisms in the two languages. The authors conclude that the tendencies in the emergence of synonymy relations in Bulgarian and Czech are similar to each other.

Keywords: neologisms, synonyms, Bulgarian language, Czech language

1. Увод

Един от резултатите от иновационните процеси, протичащи в лексикалния състав на славянските езици от края на 20. век насам, е оформянето и функционирането на множество редове от нови паралелни названия, вече установили се или намиращи се в процес на установяване в езиковата система. Този род названия, означаващи едно и също понятие и имащи

^{*} Статията е разработена в рамките на проекта *Съвременни лексикални ресурси за българската и чешката неология – теоретични и научноприложни аспекти*, по който се работи в Института за български език при БАН и Славянския институт при Чешката академия на науките.

тъждествено или близко лексикално значение, са разнообразни по тип, структура и начин на възникване и може да се отличават по стилистични особености, както и по сфера на функциониране. Не всички от тях показват достатъчна устойчивост и потенциал за пълноценното си реализиране в лексикалната система (поради подчертано динамичната ситуация в областта на новата лексика, свързана не на последно място и с отношенията на конкуренция между отделните паралелни названия). Изследването на тези названия обаче е важно, тъй като те са потенциален източник за обогатяване на парадигматичните отношения в езика, а функционирането им отразява някои съществени аспекти от синхронната лексикална динамика.

Лексиколожките проучвания върху синонимите обикновено са насочени към общоупотребимата лексика, т.е. към отдавна утвърдени в лексикалната система названия. Фокусът в тези проучвания е върху синонимията като вече установено, статично семантично отношение. Намирайки се в процес на утвърждаване и интегриране в езиковата система, новата лексика е център на активизиране на потенциално съществуващи системни връзки, както и на дооформяне на различни типове словообразователно-семантични корелации. Затова изследването на синонимните отношения в новата лексика е поглед към динамиката в езиковата парадигматика. Този по-различен ракурс дава възможност за наблюдения върху зараждането на някои явления в областта на лексикалната синонимия и върху факторите, които обуславят този процес.

В славянското езикознание синонимните отношения в най-новия лексикален пласт са сравнително слабо проучени независимо от това, че са широко застъпени. По отношение на българския език (по-нататък – БЕ) изследвания в тази област досега са провеждани само върху неофеминативите (Сумрова/Sumrova 2016). За чешкия език (по-нататък – ЧЕ) проблематиката е обект на разработки с насоченост към синонимията (и антонимията) при словообразователните неологизми, при съставните лексикални единици и др. (Martincová 2000; Niševa 2006; Opavská 2015; Šmídová 2000). Посочените факти мотивират интереса ни към проучването на въпроса чрез анализ и съпоставка на български и чешки неологичен материал. Проучването на синонимните неологизми в двата езика е необходима предварителна стъпка и с оглед на вземането на подходящи решения за отразяване на синонимните отношения в планираната за разработване неологична база данни за български и чешки език (Благоева, Нишева, Колковска/Blagoeva, Nisheva, Kolkovska 2017).

Както в БЕ, така и в ЧЕ се наблюдават два основни случая, при които най-новите попълнения в лексикалния състав встъпват в синонимни отношения. От една страна, някои неологизми се синонимизират с утвърдени в езиковата система номинативни единици, което води до оформяне на нови синонимни редове (например бълг. *възможност* и *опция*, *парашутизъм* и *скайдайвинг*, *планинско колоездене* и *маунтинбайкинг*; чеш. *obrazovka* и

display/displej, *tuhý deodorant* и *deo stick*, *tvůrčí seminář* и *workshop*) или до разширяване на вече съществуващи синонимни редове (бълг. *творчески*, *съзидателен* и *креативен*; *слава*, *репутация*, *реноме* и *имидж*; *смесвам*, *съчетавам* и *миксирам*; *намаление*, *отстъпка* и *дускаунт*; чеш. *klamný*, *nepravdivý*, *falešný* и *fejkový*; *sdělení*, *poselství* и *message*; *rezervovat*, *zamluvit* и *booknout*). За означаване на това езиково явление някои изследователи предлагат термина „неологична синонимия“ (Балыш/Balysh 2003). В този случай става дума за повторна номинация, стимул за която може да бъдат фактори от различно естество, действащи поотделно или в комбинация: стремеж към обновяване и модернизирание на съществуващите номинативни средства (бълг. *телохранител* и *бодигард*; *личен състав* и *човешки ресурси*; чеш. *podívaná* и *show*, *obchodní ředitel* и *sales manažer*), необходимост от семантична или стилистична диференциация при актуализиране на различни аспекти от означаваното понятие (бълг. *ревизия* и *одем*; *специален* и *ексклузивен*; *пазаруване* и *шопинг*; чеш. *sledování* и *monitoring*, *přůhledný* и *transparentní*, *upoutávka* и *trailer*), евфемизация (бълг. *негър* и *афроамериканец*; *проститутка* и *жрица на любовта*; чеш. *homosexuál* и *gay*, *rozvojové země* и *země třetího světa*), езикова икономия, езикова мода, чуждоезикови влияния пр. Конкуренцията между утвърдените и новите названия с еднакво или близко значение може да доведе до пресструктуриране на синонимния ред, до промяна на доминантния елемент в него (срв. бълг. *бодибилдинг* и *културизъм*; чеш. *frisbee* и *létající talíř*) с възможно постепенно изтласкване от употреба на първоначалното название.

От друга страна, често срещано явление е установяването на синонимни отношения между нововъзникнали номинативни единици и поява на синонимни редове, съставени изцяло от неологизми.

Посочените два случая на пораждаване на синонимни отношения с участието на нова лексика имат своите особености и се нуждаят от самостоятелно проучване. Обект на анализ в статията ще бъдат само тези синонимни редове в БЕ и ЧЕ, които са съставени изцяло от нови думи, нови съставни названия или новоразвити значения. Цел на изследването е да се установи ролята на по-важните начини за неоминация като основа за пораждаване на синонимни отношения.

2. Теоретична рамка на изследването

При определяне на същността на лексикалната синонимия се прилагат разнообразни подходи: семантичен, логически, функционално-стилистичен, психолингвистичен, когнитивен и др., и се предлагат множество различни дефиниции. Както посочва А. Брагина (Брагина/Bragina 1986: 122), едва ли има друга лексикална категория, която да е толкова широко обсъждана, както синонимите, но въпреки това в тази област все още съществуват редица неизяснени или спорни въпроси. Ето защо е необходимо да направим някои теоретични уточнения.

Като основа на изследването тук възприемаме традиционното за българското езикознание схващане за същността на синонимите като „различни по звуков състав думи от една част на речта, свързани от напълно или почти еднакво лексикално значение, което е утвърдено в езика или възниква в определена контекстна ситуация“ (Пернишка/Pernishka 2013: 556).¹ Синонимите означават едно и също понятие и е възможно (но не задължително) да бъдат взаимозаменяеми в определени контексти. Сходно виждане за синонимията поддържат и някои чешки езиковеди. Й. Филипец и Ф. Чермак определят като синоними лексикалните единици, които са от една и съща част на речта (или евентуално изпълняват едни и същи синтактични функции) и имат еднаква или вариантна дистрибуция.² Авторите също така уточняват, че синонимите биват пълни и частични, като те нерядко може да изпълняват и различни семантични и стилистични функции (Filipec, Čermák 1985: 133; вж. също Horecký a kol. 1989: 321 за словашкия). Важно е да се отбележи освен това, че синонимите са „синхронни микросистеми в книжовния език“, тъй като функционират „а) в един период от време, б) в една общонародна система от изразни средства“ (Пернишка/Pernishka 2013: 556).

От уточняване се нуждае и въпросът за типа номинативни единици, встъпващи в синонимни връзки. Както посочва Е. Пернишка, синоними може да бъдат не само лексеми, но и равностойни на думи съставни названия и фразеологизми с еднакво или близко значение (Пернишка/Pernishka 2013: 556). Този по-широк подход, основан върху семантичния критерий за синонимията, възприемаме и при изследването на синонимните отношения в новата лексика в БЕ и ЧЕ.³

За очертаване на границите на синонимията е важно освен това да се определи нейното място спрямо друго явление, също широко представено в новата лексика – вариантността. Поради основания, изложени в предходна наша разработка (Колковска, Благоева/Kolkovska, Blagoeva 2016), следваме по-тясно виждане за варирането, като отнасяме към него само възможни модификации във формалния план на лексикалната единица и в граматичните ѝ характеристики при запазване на семантичното ѝ тъждество. Така синонимията и вариантността се приемат за отделни явления без пресечна област между тях.

Няма единство сред изследователите и по въпроса за т.нар. еднокоренни синоними (равнозначни или близкочначни думи с еднотипна структура, които имат в състава си обща коренова морфема и се различават по афиксална морфема), който е тясно свързан с дискусията в словообразуването тема за словообразователните синоними и словообразователните варианти (вж. например коментарите при Бархударов (ред.)/Barhudarov (ed.) 1967). Тук споделяме виждането, застъпвано от редица лексиколози (Рогожникова/Rogozhnikova 1967; Martinová 2000; Валгина/Valgina 2003; Пернишка/Pernishka 2013 и др.), че като различни думи, които са еднакви или близки по значение, този род образувания се причисляват към синоним-

ните названия. С оглед на отношенията на конкуренция, възникващи между новите думи, образувани със синонимни префиксни или префиксоидни компоненти, О. Мартинцова (Martincová 1997) въвежда термина *изолексемни неологизми*.

3. Наблюдения върху синонимните отношения в новата лексика в БЕ и ЧЕ

3.1. Особенности на синонимните неологизми

Лексиката, навлязла в БЕ и ЧЕ от края на 20. в. насам, е сравнително пълно отразена в неологичните речници на двата езика (РНД/RND 2001; РНД/RND 2010; Martincová a kol. 1998; Martincová a kol. 2004) и е описана в редица езиковедски трудове както в едоезиков план (Благоева, Колковска/Blagoeva, Kolkovska 2013; Martincová a kol. 2005 и др.), така и в съпоставка между двата езика (Аврамова/Avramova 2003; Niševa 2014 и др.). Нашите наблюдения върху събрания в тези трудове богат лексикален материал, допълнен с ексцерпирана за целите на изследването най-нова лексика, показват, че в съвременния период и в двата езика възникването на паралелни названия, означаващи едно и също ново понятие, е много активен процес. Тези равнозначни или близки по значение названия (с възможни стилистични различия между тях) са синхронно явление и следва да бъдат разглеждани като синоними, ако удовлетворяват критерия за принадлежност към една и съща функционална сфера. Това се отнася например за изразяващите едно и също значение неологизми *хакер, компютърен пират, киберпират* в БЕ и *skejťák, skateboardista, skater, skejtář* в ЧЕ. В случаите, когато съответните паралелни названия означават едно и също понятие, но са част от различни функционални подсистеми, те се определят като тавтономи⁴, а не като синоними. Такъв е случаят например с компютърния термин *бъг* 'програмна грешка' и жаргонния неосемантизъм **буболечка*⁵ в БЕ, а по отношение на ЧЕ – с терминологичния израз *přímé vyhledávání zamestnanců*, англицизма от професионалната сфера на общуване *headhunting* и разговорното експресивно устойчиво съчетание *lovení lebek*.

Както неведнъж е изтъквано в научната литература, основната функция на синонимите е да обогатяват изразните възможности на езика в семантичен и функционално-стилистичен план, като разнообразяват изказването в смислово, емоционално или образно-експресивно отношение (Пернишка/Pernishka 2013: 57; Hladká, Dočekal 2017 и др.). Синонимните неологизми обаче се отличават с редица особености. Основен фактор за възникване на синонимни отношения в неологията е комуникативната необходимост от назоваване на понятия, които са нови за езиковото съзнание на конкретния социум. Оформянето на поредици от появили се едновременно (или почти едновременно) равнозначни нови названия е резултат от стихийния и спонтанен характер на неономинацията – процес, при който в търсене на най-подходящото название се активизират разнообразни номинативни ресурси на езика. За разлика от обичайния случай при

пораждане на синонимни отношения при утвърдената лексика тук става дума за първоначална, а не за повторна номинация.

Стремежът за създаване на семантично или стилистично нюансирани названия също води до поява на синонимия при новите названия (срв. бълг. *наркополицай* – *наркоченге*; чеш. *kyberzločinec* – *kybergangster*). По-голямата част от синонимните неологизми обаче са тъждествени в смислов и във функционално-стилистичен план и са абсолютни (пълни) синоними (или семантични дублети, ако се използва приетият от някои изследователи термин), докато в сегмента на утвърдената лексика, както е известно, абсолютната синонимия е по-скоро изключение (Лагутина/Lagutina 1967: 129; Uhlířová 2001: 237 и др.). Поради смисловата и функционално-стилистичната равнопоставеност на членовете в съответните синонимни редове традиционните критерии за определяне на доминантен синоним в реда са трудно приложими. Друга особеност е, че по-голямата част от неологизмите са моносемантични и, за разлика от лексемите от утвърдения речников състав, обикновено участват само в един синонимен ред.

Тъй като неологичните единици са в процес на установяване в лексикалната система, синонимните редове с тяхно участие също се отличават със значителна нестабилност. Деактуализирането на определен денотат води до отстъпление на означаващите го синонимни названия и до отпадането на съответните синонимни редове от активна употреба (бълг. *работническо-мениджърско дружество* – *ремеде*; *дискета* – *флопидиск*; *кинжалство* – *кинжализъм*; чеш. *disketa* – *floppy disk* – *pružný disk*; *kurónová privatizace* – *kurónovka*). От друга страна, възникването на нови синонимни редове, съдържащи най-актуални лексикални нововъведения, е непрекъснат процес. Съставът на отделните синонимни редове пък с времето нерядко претърпява реструктуриране. Като пример може да се посочи оформилят се преди повече от две десетилетия в БЕ синонимен ред *мобилен телефон* – *джиесем* – *клетъчен телефон* – *хенди*, от който с течение на времето отпаднаха последните два члена и се утвърдиха първите две названия. По подобен начин в чешки от синонимния ред *přenosný počítač* – *laptop* – *notebook* най-широко се наложи последният член, от чиято първа основа е образуван и синонимът с разговорен характер *nořas*. Срв. също и *nezisková organizace* – *nevýdělečná organizace* – *neprofitní organizace* с най-активно употребяван първи член, от който е образуван и универбатът *neziskovka*. Възможно е също така да настъпи разкъсване на синонимната връзка и разпадане на синонимния ред. Такава тенденция се наблюдава при синонимната двойка *валутен борд* – *паричен съвет*, употребата на втория елемент в която днес е рядка, а по отношение на ЧЕ – при *plážovou volejbal* – *plážová odbijená*, където вторият посочен елемент е по-скоро с оказационална употреба.

3.2. Начини за неономинация като основа за пораждане на синонимни отношения

Синонимията при новите лексикални единици е резултат от паралелно прилагане (или конкуренция) на различните начини за назоваване на нови

понятия: заемане на лексикални единици (или словообразователни форманти), образуване на нови думи на домашна почва, семантична деривация, образуване на съставни названия. До синонимия води и използването на равнозначни езикови средства при формиране на нови названия: равнозначни основи, радикасоиди или префиксоиди (например бълг. *еко-* и *био-*, *-терапия* и *-лечение*; чеш. *jedno-* и *mono-*, *-terapie* и *-léčba*), синонимни съставки в съставни названия (например бълг. *дигитален* и *цифров*; *геймърски* и *игрален*; чеш. *internetový* и *elektronický*; *indoorový* и *sálový*). Синонимни нови названия възникват и поради участието на равнозначни афикси в процеса на деривация (т.е. поради колебания в избора на конкретен афикс). Източник на синонимия може да бъде и развитието на равнозначни нови семемии при различни лексеми.

Новообразуваните синонимни редове в резултат на прилагането на различни начини за неономинация имат разнообразен състав. Членове на синонимен ред може да бъдат домашна и чужда дума, две (или повече) домашни думи, две (или повече) чужди думи, дума и съставно название или устойчиво съчетание, две (или повече) съставни названия, семантичен неологизъм и лексикален неологизъм, две (или повече) лексеми с нови значения и пр.

Ще представим по-широко застъпените случаи на синонимия при българските и чешките неологизми. Прегледът има за цел да очертае и илюстрира основните номинативни механизми, които са активни при оформянето на синонимни редове с неологизми в двата езика, с оглед на това да се установят най-съществените начини за възникването на синонимни отношения. При подялбата по-долу на преден план се извежда един номинативен начин, въпреки че в много случаи има пресичане и взаимодействие на различни номинативни похвати.

3.2.1. Словообразуване

Словообразуването е сред основните пътища за обогатяване на лексикалния състав в БЕ и ЧЕ в съвременния период, а също така и най-продуктивният източник за създаване на синонимни неологизми (Благоева, Колковска/Vlagueva, Kolkovska 2013; Martincová 2000). В редица случаи лексикалната синонимия между словообразователни неологизми се основава на равнозначността и сходната функция на участващи в тяхното производство словообразователни компоненти (основи, афикси, афиксоиди, радикасоиди и пр.).

Така например и в двата езика се откриват редове от паралелни названия с еднаква произвеждаща основа и различен синонимен афикс или афиксоид: бълг. *скобаджия* и *скобар* ('общински служител, чиито функции включват поставянето на скоби на неправилно паркиралите автомобили'), *форумджия*, *форумец* и *форумист* ('участник в интернет форум'), *пицаджия* и *пицар*, *мрежовик* и *мрежар*, *глобалистки* и *глобалистичен*, *постистина* и *следистина*, *постприватизационен* и *следприватизационен*, *полиграмот-*

ност и мултиграмотност, ребрандиране и пребрандиране; чеш. *blogista* и *blogař/bloggař*, *pařič* и *pařmen*, *tabletovec* и *tabletář*, *androidista* и *androidář*, *internetovský* и *internetický*, *neokeynesiánský* и *neokeynesovský*, *wapový* и *wapovský*, *lobující/lobbující* и *lobovací/lobbovací*, *antiskluzový* и *protiskluzový*, *reinvestování*, *znovuinvestování* и *přeinvestování*, *multikulturalita*, *mnohokulturnost* и *vícekulturnost*, *kontrasankce* и *protisankce*, *rebrandovat* и *přebrandovat*.

В някои случаи между произведените по различни словообразователни модели равнозначни названия има стилистични различия, свързани с внасяни от съответния формант експресивни конотации, срв. в БЕ производните от абривиатури деривати *гербист*, *гербовак*, *гербаджия*, *гербер* (Георгиева/Georgieva 2014), а в ЧЕ депроприалните синонимни образувания *babišovec*, *babišista* и *babišoid*; *antibabišovec*, *protibabišovec*, *babišofob* и *babišobijce*.

Наличието на синонимни отношения между думи, които са произвеждащи основи за деривати, образувани по един и същ словообразователен модел, също води до оформяне на нови синонимни редове: бълг. *дигитализация* и *цифровизация*, *интернетаджия* и *нетаджия*, *ромизация* и *циганизация*; чеш. *islamizace* и *muslimizace*, *webotvůrce* и *stránkovtvůrce*, *europesimista* и *euroskeptik*, *internetizace* и *webizace*. Възникването на синонимия пък при словообразователни неологизми като бълг. *натовец* и *атлантик* и чеш. *natovec* и *aliančník* е обусловено от смисловата съотносителност при мотивиращите номинативни единици (съответно абривиатурите *НАТО* и *NATO* и разгърнатите названия *Северноатлантически пакт* и *Severoatlantická aliance*).

При редица двойки новообразувани композити, съдържащи еднаква основа, синонимичността се обуславя от наличието на синонимна връзка между техните втори произвеждащи основи, например бълг. *-лечение* и *-терапия* в *енерголечение* и *енерготерапия*, *винолечение* и *винотерапия*, *-депутат* и *-парламентарист* в *евродепутат* и *европарламентарист*, също *велопътка* и *велоалея*, *демоверсия* и *демовариант*, *интернетохоллик* и *нетохоллик*; чеш. *-léčba* и *-terapie* в *barvoléčba* и *barvoterapie*; *-centrum* и *-středisko* в *infocentrum* и *infostředisko*, също *agropodnikatel* и *agroobchodník*, *rychloupůjčka* и *rychlokredit*. Възможните стилистични различия между синонимите от този тип обикновено се дължат на унаследената стилистична маркираност на някоя от изходните основи, срв. *велополіцай* и (разг.) *велоченге*, *наркополицай* и (разг.) *наркоченге* в БЕ; *motopolicista* и *motopolicajt*, *cyklopočítač* и *cyklokompjútr* в ЧЕ.

Източник за обогатяване на синонимията при новата лексика е също така активното участие в иновационните словообразователни процеси на някои равнозначни радикасоиди, например *еко-* и *био-* (съвпадащи в едно от значенията си, вж. по-подробно Мартинцова, Вачкова/Martincová, Vachkova 1992) в *екохрани* и *биохрани*, *екогориво* и *биогориво*, *екоземеделие* и *биоземеделие*, *екопроизводство* и *биопроизводство*, *екопродукт* и *биопро-*

дукт, екоферма и биоферма; чеш. *eko-* и *bio-* в *ekochléb* и *biochléb*, *ekopěstitelství* и *biopěstitelství*, *ekokosmetika* и *biokosmetika*, *ekopalivo* и *biopalivo*, *ekospotřebitel* и *biospotřebitel*, *ekofarmář* и *biofarmář*; също *кибер-* и *сайбър-* в бълг. *киберпространство* и *сайбърпространство*, *velo-* и *cyklo-* в чеш. *velotaxík* и *cyklotaxík*.

Изразяването на едно и също значение от някои други типове номинативни единици, намиращи се в словообразователна връзка, също води до разширяване на синонимните отношения при новата лексика. Тук се отнасят случаите на паралелно съществуване на: изходно разгърнато название и универбат (бълг. *хибридна заплаха* – *хибридка*, *дигитално устройство* – *дигиталка*; чеш. *antivirový program* – *antivirák*, *veřejnoprávní televize* – *veřejnoprávka*), изходна дума и отсечена дума (бълг. *постдокторантски* – *постдок*, *криптовалута* – *крипто*, *кетодиета* – *кето*; чеш. *kryolipolyza* – *kryo*, *paleolitická dieta* – *paleo*), изходно съставно название и производна дума със съкратена първа съставна част (бълг. *електронен подпис* и *e-подпис*, *електронно управление* и *e-управление*, *електрически автомобил* и *e-автомобил*, *вегетарианска пържола* и *вегепържола*; чеш. *elektronická letenka* и *e-letenka*, *internetová reklama* и *i-reklama*, *gastronomická celebrita* и *gastrocelebrita*), изходно съставно название и бленд (*финансови технологии* и *финтех*, *биткойн автомат* и *биткомат*, *битомат*; чеш. *bitcoinový automat* и *bitcoinmat*, *digitální detoxikace* и *digidetox*). Роля за възникването на производни образувания от посочените типове има преди всичко стремежът към езикова икономия. Нерядко съкратените производни единици, за разлика от изходните названия, се отличават с разговорност и функционират в по-ограничени комуникативни сфери.

Не на последно място следва да се посочат и случаите на производна синонимия, т.е. унаследяването на синонимните връзки при производни думи, например при феминативите (за БЕ вж. по-подробно Сумрова/Sumrova 2016): бълг. *биоенерголежителка* и *биоенерготерапевтка* (произведени съответно от намиращите се в синонимна връзка мъжколични съществителни *биоенерголежител* и *биоенерготерапевт*); чеш. *skateboardistka* и *skejtářka* (производни съответно от синонимите *skateboardista* и *skejtář*). Такъв тип синонимия се наблюдава и при производни прилагателни като бълг. *глобализационен* и *мондиализационен*; чеш. *globalizační* и *mondializační* (образувани съответно от синонимите *глобализация* и *мондиализация* в БЕ и *globalizace* и *mondializace* в ЧЕ).

3.2.2. Образование на нови съставни названия

Най-често синонимни отношения възникват при нови съставни названия, които съдържат един общ компонент, а като втори компонент включват съставки, които са равнозначни или близкочначни: бълг. *цифров подпис* и *електронен подпис*, *цифров сертификат* и *електронен сертификат*, *добавена реалност* и *обогатена реалност*, *виртуална валута*, *цифрова валута* и *дигитална валута*, *жилищна мафия* и *апартаментна мафия*, *ин-*

финити дисплей и безрамков дисплей; чеш. *internetové bankovníctví* и *elektronické bankovníctví*, *digitální teploměr* и *elektronický teploměr*, *chytré technologie* и *smartové technologie*, *virtuální realita* и *umělá realita*, *adrenalinové sporty* и *extrémní sporty*, *fakeový účet* и *falešný účet*.

В някои случаи се установява синонимия между съставно название и сложна дума с произвеждаща основа, която е компонент и на съставното название: бълг. *криптовалута* и *виртуална валута*, *видеоконзола* и *геймърска конзола*, *наркокомуна* и *терапевтична комуна*; чеш. *kryptoinvestice* и *virtuální investice*. В ЧЕ този процес често е свързан и с калкиране на първите (заети) компоненти на композитумите, при което възникват нови съставни названия, срв. *skysurfing* и *nebeský surfing*, *aquapark* и *vodní park*.

3.2.3. Неосемантизация

Възникването на семантични отношения въз основа на неосемантизация е свързано с паралелна семантична деривация (понякога стимулирана от външноезиково въздействие) и оформяне на ново еднакво или сходно значение при различни думи от утвърдения речников състав⁶: бълг. **интелигентен* и **умен*, чеш. **chytrý* и **intelligentní* (за технология, устройство, уред и под.); бълг. **биологичен* – **екологичен* – **органичен*; чеш. **biologický* – **ekologický* – **přírodní* – (по-рядко) **organický* (‘който е произведен без използването на вредни съставки’); бълг. **заразявам* – **инфектирам*; чеш. **nakazit* – **infikovat* (за компютърен вирус). При това невинаги лексемите, при които се развива едно и също ново преносно значение, са синонимни в основното си значение, срв. бълг. **куриер* и **муле* (с ново значение ‘човек, който пренася през граница забранени стоки’), **екологичен* и **зелен* (с ново значение ‘който осигурява по-ефективно използване на енергийните ресурси и не замърсява околната среда’); чеш. **dealer* и **překupník* (с ново значение ‘лице, което продава дрога’), **žlutý*, **solární*, **sluneční* (с ново значение ‘който се отнася до енергия, произведена в соларна електроцентраля’).

Особен случай е възникването на синонимия между нова заемка и ново значение на дума от утвърдения речников състав: бълг. *хаквам* (‘преодолявам защитата на чужд компютър, компютърна система’) и **разбивам* – **пробивам*, *кликвам* (‘чрез натискане и отпускане на бутона на мишката избирам определен обект на десктопа’) и **щраквам* – **цъквам*, *даунлоудвам* и **свалям* – **тегля* – **точа* – **изтеглям* – **източвам* (информация от интернет), *копвам* и **копирам*, *ънгрейдвам* и **надграждам* – **надстроявам*, *сейвам* и **записвам*, *уъркшоп* и **работилница*; чеш. *kreknout* (‘модифицирам части от програмата, за да премахна защитата ѝ’) и **prolomit* – **prorazit* – **rozbít*, *komprimovat* (‘намалявам размера на файлове с помощта на специална програма’) и **pakovat*, *workshop* – **dílna*, *board* – **prkno*.⁷

3.2.4. Заемане

Синонимните отношения при новите заемки понякога се „унаследяват“ от езика източник, както е например при следните англицизми: бълг. *геймпад* и *джойпад*, *хиперлинк* и *линк*; чеш. *beach soccer* и *beachfotbal*, *touchpad*

и *trackpad*. По-рядко синонимията е резултат от навлизане на лексеми с еднакво или близко значение от различни изходни езици: бълг. *глобализация*, чеш. *globalizace* (от английски) и бълг. *мондиализация*, чеш. *mondializace* (от френски). Синонимна връзка може да се оформи също така между нова заемка и словообразователен неологизъм, възникнал на домашна почва: бълг. *рутер* и *маршрутизатор*, *дивелъпър* и *разработчик*, *пермакултура* и *вечноделие* (от *вечен* и *земеделие*); чеш. *developer* и *vývojář*, *ideamaker* и *nápadotvůce*, *snowbike* и *sněhokolo*, *(screen) saver* и *spořič/šetřič (obrazovky)*.

Семантичната интеграция на заемките, по-специално развитието на нови значения при тях, протичащо на домашна почва, също може да е източник за пораждаване на синонимия. Така например в БЕ при редица заети от английски неологизми от областта на спорта като бълг. *маунтинбайк*, *скейтборд*, *скейт*, *кайтсърф*, означаващи определен вид спортен уред, възниква ново (и липсващо при английския прототип) значение ‘спорт, при който се използва такъв вид спортен уред’ (явлението не е характерно за ЧЕ). В резултат на това се оформят синонимни редове с други новонавлезли заемки (обикновено произхождащи от английско съществително с наставка *-ing*), означаващи съответния спорт: *кайтсърфинг* – *кайтсърф* – *кайт*, *маунтинбайкинг* – *маунтинбайк*, *скейтинг* – *скейтбординг* – *скейтборд*, *бодиборд* – *бодибординг*. При съществителното *пиар* ‘съвкупност от дейности за популяризиране на лице, институция и др.’ (от английското *PR*, съкращение от *public relations*) в БЕ се развива ново значение, липсващо при чуждоезиковия прототип: ‘лице, което се занимава със съвкупност от дейности за популяризиране на лице, институция и др.’. С това нововъзникнало значение заемката *пиар* влиза в синонимен ред с друга заемка – *пиармен* (от английски *PR man*), както и със суфиксалния дериват *пиараджия*.

Новозаетите думи често стимулират словообразователните процеси на домашна почва, в резултат на което се оформят редове със синонимни неологизми, състоящи се от заемки и производни думи: бълг. *хиперлинк* и *хипервръзка*, *хиперкар* – *хиперкола* – *хиперавтомобил*, *фотоейджинг* – *фотостареене*, *антиейджинг* – *антистареене* – *противостареене*, *биохакинг* – *биохакерство*; чеш. *hypermarket* – *hyperobchod*, *fotostory* – *fotopříběh*, *ekolabeling* – *ekoznačení*. Възможна е и синонимия между заемка и многосъставна номинативна единица: бълг. *хайтекпарк* и *високотехнологичен парк*, *сартъп* и *сартпираща компания*, *фейкнюз* и *фалшива новина*, *интранет* и *локална мрежа*, *пиар* и *връзки с обществеността*; чеш. *startup* – *startupová firma/společnost*, *fakeweb* – *fejkové stránky* – *falešné stránky*.

Заемаването на нови словообразователни елементи също може да активизира възникването на нови синонимни връзки. Така например в БЕ неологизмите композити с първа съставна част *смапт-* (от англ. *smart*), влизат в синонимни отношения със съставни названия, съдържащи прилагателното *умен* в неговото ново значение ‘за уред, устройство и др. – който е

способен да извършва самостоятелен контрол върху функциите си¹: *смарт-технология* и *умна технология*, *смартдом* и *умен дом*, *смартустройство* и *умно устройство*, *смарткарта* и *умна карта*. Подобни примери за чешки език са посочени по-горе.

4. Заключение

Извършените наблюдения открояват редица особености на синонимните отношения при новата лексика, които в повечето случаи са общи за БЕ и ЧЕ. Установява се, че в неологичния лексикален пласт (за разлика от утвърдената лексика) първостепенна роля за пораждаването на синонимни отношения имат номинативно-комуникативните фактори, докато тези със стилистично-прагматично естество остават на втори план. Специфичният характер на неониминацията е свързан с активизирането на различни начини за назоваване на едно и също ново понятие (словообразуване, заемане на лексикални единици, образуване на съставни названия, семантична деривация), резултат от което е едновременната (или почти едновременната) поява на поредица от названия, които в повечето случаи са тъждествени в смислов и функционално-стилистичен план. Установява се значително сходство в номинативните механизми, които водят до възникване на синонимни редове от неологизми в двата езика.

Разнообразието от нови синонимни средства е свидетелство за актуалността и важността на съответното означавано понятие за езиковото съзнание на социума. Далеч не всички нововъзникнали синоними обаче утвърждават употребата си. При по-трайното им установяване в езиковата система може да се очаква, че поне в някои случаи излишеството от равнозначни номинативни средства ще бъде преодоляно чрез стилистичното разграничаване или диференцираното използване на съответните синонимни названия в различни условия на комуникацията.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Вниманието ни тук е насочено към синонимията като системно парадигматично отношение и проблемът за контекстуалните синоними няма да ни занимава.

² В оригинала: „Synonyma chápete jako LJ (lexikální jednotky, бел. авт.) téhož druhu slov, popř. těže syntaktické funkce s touž nebo variantní intenzí a distribucí.“ (Превод от чешки тук и по-нататък, Б. Н.).

³ Въпросът за синонимията във фразеологията има редица специфики (Калдиева-Захаријева/Kaldieva-Zaharieva 2013: 213–220), затова установяването на синонимни връзки с участието на неофразеологизми следва да бъде предмет на отделно изследване и няма да бъде обсъждано тук.

⁴ За същността на тавтономията вж. Filipes 1961: 290; Пернишка/Pernishka 2013: 441 и др.

⁵ Със знака * маркираме новоразвито значение при съществуваща дума.

⁶ За моделите и механизмите на семантичната деривация при новата лексика вж. Благоева, Колковска/Blagoeva, Kolkovska 2013; Рангелова/Rangelova 2005.

⁷ За този тип неосемантизми, както и за имитацията на англицизми с помощта на думи от домашен произход в ЧЕ (като *hacknout* – **hákovať*, **háknout*) вж. Мга-випасová 2005.

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамова 2003: *Аврамова, Цв.* Словообразователни тенденции при съществителните имена в българския и чешкия език в края на ХХ век. София, Негон Press.
- Балыш 2003: *Балыш, Ю. А.* Неологические синонимы и их функциональный статус в современном французском языке. Диссертация. Москва.
- Бархударов (ред.) 1967: *Бархударов, С. Г.* (отв. ред.). Лексическая синонимия. Москва, Наука.
- Благоева, Колковска 2013: *Благоева, Д., С. Колковска.* Динамика и иновационни процеси в българската лексика в края на ХХ и началото на ХХІ век. – В: *Българска лексикология и фразеология. Т. 1. Българска лексикология.* София, АИ „Проф. М. Дринов“, с. 215–394.
- Благоева, Нишева, Колковска 2017: *Благоева, Д., Б. Нишева, С. Колковска.* Концепция за изграждане на електронен ресурс за българската и чешката неология – въвеждащи бележки. – В: *Доклади от Международната юбилейна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“* (София, 15–16 май 2017 година). Част първа. София, ИБЕ, с. 96–107.
- Брагина 1986: *Брагина, А. А.* Синонимы в литературном языке. Москва, Наука.
- Валгина 2003: *Валгина, Н. С.* Активные процессы в современном русском языке. Москва, Логос.
- Георгиева 2014: *Георгиева, Цв.* За гербера и герберите. – В: *Езикът във времето и пространството.* Велико Търново, ИК „Знак’94“, с. 123–126.
- Калдиева-Захариева 2013: *Калдиева-Захариева, Ст.* Българска лексикология и фразеология. Т. 2. Българска фразеология. София, АИ „Проф. М. Дринов“.
- Колковска, Благоева 2016: *Колковска, С., Д. Благоева.* Вариантност при новата лексика в българския и полския език. – *Известия на Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“*, т. 29, с. 167–195.
- Лагутина 1967: *Лагутина, А. В.* Абсолютные синонимы в синонимической системе языка. – В: *Бархударов, С. Г.* (отв. ред.). Лексическая синонимия. Москва, Наука, с. 115–147.
- Мартинцова, Вачкова 1992: *Мартинцова, О., К. Вачкова.* Из чешката и българската неология. – *Съпоставително езикознание*, 2, с. 11–18.
- Пернишка 2013: *Пернишка, Е.* Лексикална семантика. Структурно-семантични особености на българската лексика. – В: *Българска лексикология и фразеология. Т. 1. Българска лексикология.* София, АИ „Проф. М. Дринов“, с. 395–592.
- РНД 2001: *Пернишка, Е., Д. Благоева, С. Колковска.* Речник на новите думи и значения в българския език. София, Наука и изкуство.
- РНД 2010: *Пернишка, Е., Д. Благоева, С. Колковска.* Речник на новите думи в българския език (от края на ХХ и началото на ХХІ век). София, Наука и изкуство.

- Рогожникова 1967: *Рогожникова, Р. П.* Соотношение вариантов слов, однокоренных слов и синонимов. – В: *Бархударов, С. Г.* (отв. ред.). Лексическая синонимия. Москва, Наука, с. 151–163.
- Сумрова 2016: *Сумрова, В.* Парадигматични отношения между неофеминативите в българския език. – В: *За словото – нови търсения и подходи*. София, Изд. на БАН „Проф. М. Дринов“, с. 173–179.
- Filipec 1961: *Filipec, J.* Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie. Praha, Nakladatelství Československé akademie věd.
- Filipec, Čermák 1985: *Filipec, J., F. Čermák.* Česká lexikologie. Praha, Academia.
- Hladká, Dočekal 2017: *Hladká, Z., M. Dočekal.* Synonymie. – In: *P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová* (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. <https://www.czechency.org/slovník/SYNONYMIE> (15.06.2018).
- Horecký a kol. 1989: *Horecký, J. a kol.* Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny. Bratislava, Veda.
- Martincová 1997: *Martincová, O.* Na okraj konkurence slovotvorných prostriedků (u příležitosti životního jubilea M. Dokulila). – *Slovo a slovesnost*, 3, 161–164.
- Martincová 2000: *Martincová, O.* Synonymie a antonymie u slovotvorných neologizmů. – In: *Slowotwórstwo a inne sposoby nominacji*. Katowice, Gnome, 153–157.
- Martincová a kol. 1998: *Martincová, O. a kol.* Nová slova v češtině. Slovník neologizmů. Praha, Akademia.
- Martincová a kol. 2004: *Martincová, O. a kol.* Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2. Praha, Akademia.
- Martincová a kol. 2005: *Martincová, O. a kol.* Neologizmy v dnešní češtině. Praha, ÚJČ AV ČR.
- Mravinacová 2005: *Mravinacová, J.* Přejímání cizích lexémů. – In: *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha, ÚJČ AV ČR, 187–211.
- Niševa 2006: *Niševa, B.* Neologizace a synonymie u slovotvorných formantů (na materiálu českého a bulharského jazyka médií). – In: *Varia XIII. Zborník materiálov z XIII. kolokvia mladých jazykovedcov* (Modra-Piesok 3. – 5.12.2003). Bratislava, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 132–138.
- Niševa 2014: *Niševa, B.* Inovační procesy v české a bulharské jazykové situaci (na materiálu jazyka médií). Praha, Karolinum.
- Opavská 2015: *Opavská, Z.* Synonymie u nových víceslovných pojmenování – In: *Varia XXI. Zborník príspevkov z XXI. kolokvia mladých jazykovedcov* (Banská Bystrica – Šachtičky 30.11. – 2.12.2011). Banská Bystrica, Katedra slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, 354–362.
- Uhlířová 2001: *Uhlířová, L.* Kolik je v češtině synonym? K dynamické stabilitě v systému lexikálních synonym. – In: *Lexicographica '99*. Bratislava, Veda, 237–250.
- Šmídová 2000: *Šmídová, P.* Synonymie izolexémních slov s morfěmy *anti-*, *bez-* a *ne-* ve výkladových slovnících. – In: *Nová slovní zásoba ve výkladových slovnících*. Praha, ÚJČ AV ČR, 62–74.

REFERENCES

- Avramova 2003: *Avramova, Tsv.* Slovoobrazovatelni tendentsii pri sashtestvitelnite imena v balgarskiya i cheshkiya ezik v kraya na XX vek [Word-formation Trends in Nouns in Bulgarian and Czech at the End of the 20th Century]. Sofia, Heron Press.
- Balysh 2003: *Balysh, Ju. A.* Neologicheskie sinonimy i ih funkcional'nyi status v sovremennom frantsuzskom iazyke [Neological Synonyms and their Functional Status in Modern French]. Dissertaciia. Moskva, 2003.
- Barhudarov (ed.) 1967: *Barhudarov, S. G.* (otv. red.) Leksicheskaia sinonimiia [Lexical synonymy]. Moskva, Nauka.
- Blagoeva, Kolkovska 2013: *Blagoeva, D., S. Kolkovska.* Dinamika i inovatsionni protsesi v balgarskata leksika v kraya na XX i nachaloto na XXI vek [Dynamics and Innovation Processes in the Bulgarian Lexis at the End of the 20th and the Beginning of the 21st Century]. – In: *Balgarska leksikologiya i frazeologiya. T. 1. Balgarska leksikologiya [Bulgarian Lexicology and Phraseology. Vol. 1. Bulgarian Lexicology]*. Sofia, AI „Prof. M. Drinov“, 215–394.
- Blagoeva, Nisheva, Kolkovska 2017: *Blagoeva, D., B. Nisheva, S. Kolkovska.* Konceptsiya za izgrazhdane na elektronen resurs za balgarskata i cheshkata neologiya – vavezhdashti belezhki [A Conception for Creating an Electronic Resource for Bulgarian and Czech Neology – Introductory Remarks]. – In: *Dokladi ot Mezhdunarodnata yubileyna konferentsiya na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“ [Proceedings of the International Jubilee Conference of the Institute for Bulgarian Language „Prof. Lyubomir Andreychin“]*. (Sofia, 15–16 May 2017). Volume 1. Sofia, IBE, 96–107.
- Bragina 1986: *Bragina, A. A.* Sinonimy v literaturnom iazyke [Synonyms in the Literary Language]. Moskva, Nauka.
- Filipec 1961: *Filipec, J.* Česká synonyma z hlediska stylistiky a lexikologie. Praha, Nakladatelství Československé akademie věd.
- Filipec, Čermák 1985: *Filipec, J., F. Čermák.* Česká lexikologie. Praha, Academia.
- Georgieva 2014: *Georgieva, Tsv.* Za gerbera i gerberite. – In: *Ezikat vav vremeto i prostranstvoto [Language in Time and Space]*. Veliko Tarnovo, IK „Znak’94“, 123–126.
- Hladká, Dočekal 2017: *Hladká, Z., M. Dočekal.* Synonymie. – In: *P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová* (eds.). CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. <https://www.czechency.org/slovník/SYNONYMIE> (15.06.2018).
- Horecký a kol. 1989: *Horecký, J. a kol.* Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny. Bratislava, Veda.
- Kaldieva-Zaharieva 2013: *Kaldieva-Zaharieva, St.* Balgarska leksikologiya i frazeologiya. T. 2. Balgarska frazeologiya [Bulgarian Lexicology and Phraseology. Vol. 2. Bulgarian Phraseology]. Sofia, AI „Prof. M. Drinov“.
- Kolkovska, Blagoeva 2016: *Kolkovska, S., D. Blagoeva.* Variantnost pri novata leksika v balgarskiya i polskiya ezik [Variability in the New Lexis in Bulgarian and Polish]. – *Izvestiya na Instituta za balgarski ezik „Prof. L. Andreychin“*, t. 29, 167–195.

- Lagutina 1967: *Lagutina, A. V.* Absolutnyye sinonimy v sinonimicheskoj sisteme iazyka [Absolute Synonyms in the Synonym System of a Language]. – In: *Barhudarov, S. G.* (otv. red.). *Leksicheskaia sinonimiia* [Lexical Synonymy]. Moskva, Nauka, 115–147.
- Martincová 1997: *Martincová, O.* Na okraj konkurence slovotvorných prostředků (u příležitosti životního jubilea M. Dokulila). – *Slovo a slovesnost*, 3, 161–164.
- Martincová 2000: *Martincová, O.* Synonymie a antonymie u slovotvorných neologizmů – In: *Słowotwórstwo a inne sposoby nominacji*. Katowice, Gnome, 153–157.
- Martincová, Vachkova 1992: *Martincová, O., K. Vachkova.* Iz cheshkata i balgarskata neologiya [From Czech and Bulgarian Neology]. – *Sapostavitelno ezikoznanie*, 2, 11–18.
- Martincová a kol.: 1998: *Martincová, O. a kol.* Nová slova v češtině. Slovník neologizmů. Praha, Akademia.
- Martincová a kol.: 2004: *Martincová, O. a kol.* Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2. Praha, Akademia.
- Martincová a kol.: 2005: *Martincová, O. a kol.* Neologizmy v dnešní češtině. Praha, ÚJČ AV ČR.
- Mravinacová 2005: *Mravinacová, J.* Přejímání cizích lexémů. – In: *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha, ÚJČ AV ČR, 187–211.
- Niševa 2006: *Niševa, B.* Neologizace a synonymie u slovotvorných formantů (na materiálu českého a bulharského jazyka médií). – In: *Varia XIII. Zborník materiálov z XIII. kolokvia mladých jazykovedcov* (Modra-Piesok 3. – 5.12.2003). Bratislava, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, 132–138.
- Niševa 2014: *Niševa, B.* Inovační procesy v české a bulharské jazykové situaci (na materiálu jazyka médií). Praha, Karolinum.
- Opavská 2015: *Opavská, Z.* Synonymie u nových víceslovných pojmenování – In: *Varia XXI. Zborník príspevkov z XXI. kolokvia mladých jazykovedcov* (Banská Bystrica – Šachtičky 30.11. – 2.12.2011). Banská Bystrica, Katedra slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, 354–362.
- Pernishka 2013: *Pernishka, E.* Leksikalna semantika. Strukturno-semantichni osobnosti na balgarskata leksika [Lexical Semantics. Structural and Semantic Peculiarities of Bulgarian Lexis]. – In: *Balgarska leksikologiya i frazeologiya. T. 1. Balgarska leksikologiya* [Bulgarian Lexicology and Phraseology. Vol. 1. Bulgarian Lexicology]. Sofia, AI „Prof. M. Drinov“, 395–592.
- Rangelova 2005: *Rangelova, A.* Neosémantizmy a neosémantizační procesy. – In: *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha, ÚJČ AV ČR, 159–179.
- RND 2001: *Pernishka, E., D. Blagoeva, S. Kolkovska.* Rečnik na novite dumi i znacheniya v balgarskiya ezik [Dictionary of New Words and Meanings in Bulgarian]. Sofia, Nauka i izkustvo.
- RND 2010: *Pernishka, E., D. Blagoeva, S. Kolkovska.* Rečnik na novite dumi v balgarskiya ezik (ot kraya na XX i nachaloto na XXI vek) [Dictionary of New

- Words in Bulgarian (from the End of the 20th and the Beginning of the 21st Century)]. Sofia, Nauka i izkustvo.
- Rogozhnikova 1967: *Rogozhnikova, R. P.* Sootnoshenie variantov slov, odnokorennyh slov i sinonimov [Proportion of Word Variants, Common-root Words and Synonyms]. – In: *Barhudarov, S. G.* (otv. red.). *Leksicheskaia sinonimiia* [Lexical Synonymy]. Moskva, Nauka, 151–163.
- Sumrova 2016: *Sumrova, V.* Paradigmatichni otnosheniya mezhdu neofeminativite v balgarskiya ezik [Paradigmatic Relations between Neo-feminatives in the Bulgarian Language]. – In: *Za slovoto – novi tarseniia i podhodi* [On Language – New Research and Approaches]. Sofia, Izd. na BAN „Prof. M. Drinov“, 173–179.
- Šmidová 2000: *Šmidová, P.* Synonymie izolexémních slov s morfémy *anti-*, *bez-* a *ne-* ve výkladových slovnících. – In: *Nová slovní zásoba ve výkladových slovnících*. Praha, ÚJČ AV ČR, 62–74.
- Uhlířová 2001: *Uhlířová, L.* Kolik je v češtině synonym? K dynamické stabilitě v systému lexikálních synonym. – In: *Lexicographica '99*. Bratislava, Veda, 237–250.
- Valgina 2003: *Valgina, N. S.* Aktivnye processy v sovremennom rusском iazyke [Active Processes in Modern Russian]. Moskva, Logos.

РЕЗЮМЕ

В статията се анализират синонимните неологизми в български и чешки. Дискутират се някои специфични особености на синонимията като проява на парадигматични отношения в неологията. Установяват се начините за възникване на синонимни неологизми в двата езика. Достига се до извода, че тенденциите за възникване на синонимни отношения в български и чешки са сходни.

Ключови думи: неологизми, синоними, български език, чешки език

✉ Проф. д-р Сия Колковска; проф. д-р Диана Благоева
Секция за българска лексикология и лексикография
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ Д-р Божана Нишева
Секция по славянска лингвистика и лексикография
Славянски институт, Чешка академия на науките
ул. Валентинска 1, 110 00 Прага 1, Чешка република

✉ Prof. Sia Kolkovska, PhD; Prof. Diana Blagoeva, PhD
Department of Bulgarian Lexicology and Lexicography
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria

✉ Bozhana Nisheva, PhD
Oddělení slavistické lingvistiky a lexikografie
Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.
Valentinská 1, 110 00 Praha 1, Česká republika